

LIEPOJA

PARENGĖ RAMUNĖ LENKIMAITĖ

Liepāja (latviškai – Liepāja, vokiškai – Libau) – Liepojos rajono centras, vienas iš žymiausių Latvijos miestų, garsėjantis kaip uostamiestis. Tai trečias pagal dydį miestas Latvijoje. Nuo seno čia gyveno daug lietuvių, kurių didelę dalį sudarė žemaičiai. Liepāja – Latvijos Respublikos vakaruose, prie Baltijos jūros ir Liepojos ežero.

Liepojos miestas turi savo herbą, vėliavą ir himną. Herbas miestui suteiktas 1625 m. kartu su Magdeburgo teisėmis. Miesto himnas – „Pilsėta, kurā piedzimst vējš“ (*Miestas, kuriame gimsta vėjas*). Jis patvirtintas 1999 metais. Himno teksto autorius yra Maris Čaklais, o muziką sukūrė kompozitorius Imants Kalniņš.

Miestas užima daugiau kaip 6 tūkst. kvadratinių metrų. Iš Liepojos eina geležinkeliai ir plentai į Rygą, Ventspilj, geležinkelis – į Vilnių, plentas – į Klaipėdą. 1979 m. Liepojoje buvo 108 tūkst. gyventojų. 2000 m. apie pusė (48 proc.) miesto gyventojų buvo latviai, 36 proc. – rusai, 6 proc. – ukrainiečiai, 4 proc. – baltarusiai, 3 proc. – lietuviai, 3 proc. – kitų tautybių žmonės.

Mieste nuo seno gerai išvystyta metalurgijos pramonė (iš metalo laužo lydomas plienas, gaminami valcuotieji metalai). Liepojoje yra žemės ūkio mašinų, metalo gaminių, gelžbetoninių konstrukcijų, kamščių ir linoleumo, statybinių medžiagų gamyklų, medžio apdirbimo, galanterijos gaminių, mėsos, pieno, žuvų konservų kombinatų, avalynės, siuvimo, degtukų, cukraus fabrikų.

Danutės Mukienės nuotraukose – Liepojos senamiesčio vaizdai

Viršuje – Kuršių gatvės (Kuršu iela) pastatai. Dešinėje – išpūdingi Liepojos miesto senamiesčio pastatai šiandien rūpestingai prižiūrimi ir tvarkomi

Dar sovietmečiu Liepojoje veikė pedagoginis institutas, Rygos politechnikos instituto bendrasis technikos fakultetas.

Mieste garsus latvių ir rusų dramos teatrai, istorijos ir dailės muziejus.

Liepoja nuo seno buvo žinomas ir kaip klimatinis bei purvo kurortas – čia yra sanatorijų, vandens ir purvo gydyklų, gydomos judamojo aparato, ginekologinės, periferinės nervų sistemos ligos.

Šiame mieste yra gyvenęs Karlas Eduardas Strandmanas (1867–1946), švedų architektas, kūręs Latvijoje ir Lietuvoje, suprojektavęs Palangos, Švėkšnos, Kulių ir daugelį kitų Žemaitijos bažnyčių.

LIEPOJOS MIESTO ISTORIJOS FRAGMENTAI

Istoriniuose šaltiniuose Liepoja – seniau žvejų gyvenvietė Lyva (Lyba) – pirmą kartą paminėta 1253 metais.

(Nukelta į 16 p.)

Apačioje – namas, kuriame 1697 m. viešnagės Liepojoje metu buvo apsistojęs ir gyveno Rusijos caras Petras I

(Atkelta iš 15 p.)

Miesto teisės Liepojai suteiktos 1625 metų kovo 18 dieną. Liepojos senamiestis susiformavo viduramžiais. Jis yra netaisyklingo plano, rekonstruotas 1953–1957 metais (architektai: V. Kruglovas ir M. Žagarė).

XVII a. pradžioje miestas pradėtas vadinti Liepoja.

1697–1703 m. iškastas kanalas tarp Liepojos ežero ir Baltijos jūros.

1794 m. per sukilimą Liepoją buvo užėmę Lietuvos sukilėliai.

Po Trečiojo padalijimo (1795 m.) Liepoja priklausė Rusijai.

XVIII a. Liepoja jau garsėjo kaip svarbus uostamiestis ir pramonės centras Baltijos pakrantėje.

1848 m. Liepojoje pastatyta laivų statykla.

1860–1904 m. Liepojoje įrengtas neužšalantis uostas.

1893–1907 m. įrengtas Liepojos karo uostas ir tvirtovė.

1871–1877 m. nutiestas Liepojos–Romnų geležinkelis, kuris sujungė Liepoją, Mažeikius, Šiaulius, Radviliškį (nuo jo eina atšaka į Daugpilį), Kaišiadoris ir Vilnių. Per Mažeikius Liepoja geležinkeliu

1910 m. Liepojoje veikė daugiau kaip 50 įmonių, jose dirbo apie 7 tūkst. darbininkų, tarp kurių buvo nemažai ir emigrantų iš Lietuvos.

1915 m. gegužės – 1919 m. lapkričio mėnesiais Liepoja buvo okupuota kaizerinės vokiečių kariuomenės.

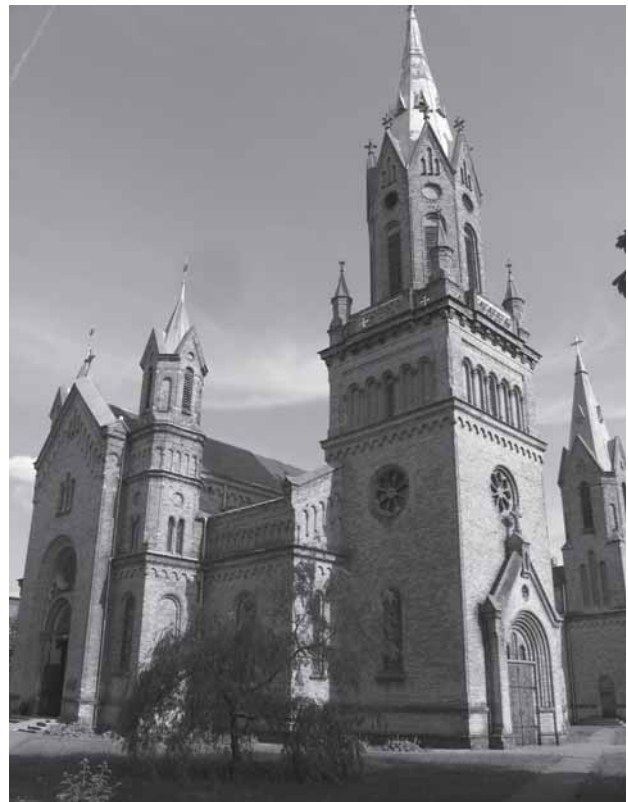
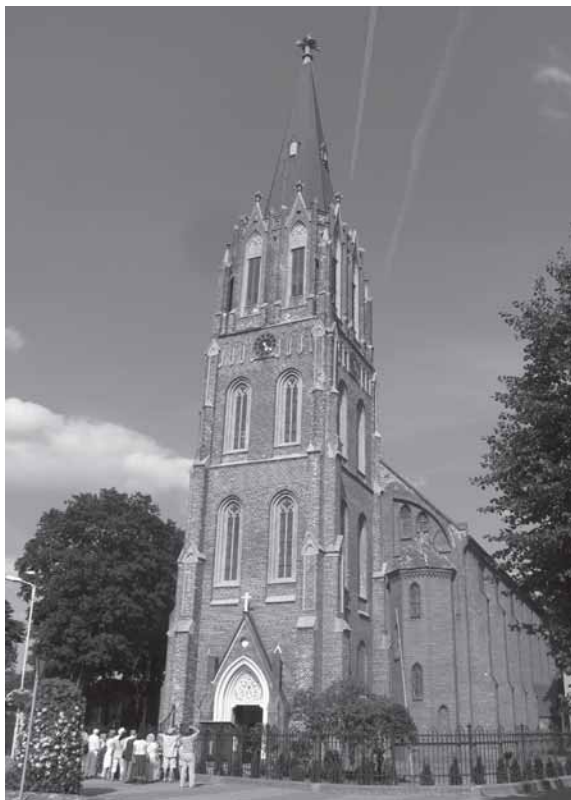
1941 m. birželio 29 d. – 1945 m. gegužės 8 d. Liepoją buvo okupavę vokiečių naciai.

Antrojo pasaulinio karo metais Liepojoje buvo nužudyta daugiau kaip 30 tūkst. gyventojų, miestas stipriai sugriautas.

Po karo Liepoja buvo sparčiai atstatoma, rekonstruojama, plečiamos ir statomos naujos pramonės įmonės.

Iš architektūrinių objektų turistų dėmesio daugiausiai mieste sulaukia barokinė Švč. Trejybės bažnyčia (statyta 1758 m., architektas J. Dornas). Joje yra įspūdingas medinis altorius, didžiuliai vargonai, rokokinė hercogo ložė ir daug kitų vertybių. Įdomi ir seniausia Liepojoje statyta Šv. Onos liuteronų bažnyčia.

Architektūriniu požiūriu vertingas po Antrojo pasaulinio karo miesto centre pastatytas viešbutis „LIVA“, 1955 m. iškilęs pedagoginio instituto pastatas (architektas A. Aivaras). Iš sovietmečio ar-

Iš kairės: Šv. Onos liuteronų bažnyčia (seniausia bažnyčia Liepojoje); Liepojos šv. Juozapo katalikų bažnyčia

buvo sujungta su Ryga. Nutiesus šį geležinkelį, Liepojos miesto gyvenimas tapo gana intensyvus – per Liepojos uostą prasidėjo didžiulė užsienio prekyba.

1899 m. Liepojoje pradėjo kursuoti pirmasis Rusijos imperijoje tramvajus, kuris čia veikia iki šiol.

1893 m. pirmą kartą Latvijoje darbininkai šventė Gegužės 1-ąją.

chitektūros paminklų vertingas ir universalinės parduotuvės „Kuržeme“ pastatas (statytas 1960 m., architektai: I. Goldenbergas ir J. Ginteris).

Liepoja sovietmečiu ilgą laiką buvo uždaras miestas, nes didelę jo dalį (dabartinį gyvenamąjį Karostos rajoną) užėmė kareivinių miestelis, kuris čia suformuotas dar Rusijos valdymo laikais. Šio miestelio centre – įspūdinga Šv. Nikalojaus cerkvė.

Prie Liepojos miesto prigludęs Liepojos ežeras. Jis turi 15 salų. Ežero plotas – 37,1 km², ilgis – 15 km, didžiausias plotis – 3 km, didžiausias gylis – 3 m. Į Liepojos ežerą įteka upės Barta, Uotankė, Alandė, Duorupė. Iš Liepojos ežero nuvestas kanalas į Baltijos jūrą.

Liepoja yra užmezgusi partnerystės ryšius su Lietuvos miestais Palanga ir Klaipėda.

LIETUVIAI LIEPOJOJE

Didelis būrys lietuvių Liepojoje apsigyveno po 1831 ir 1863 metų sukilimų, taip pat ir po Antrojo pasaulinio karo.

1882–1885 m. Liepojoje gyveno knygnešys Jurgis Bielinis (J. Bielskis).

1890–1891 m. lietuviai sudarė daugumą Liepojos gimnazijos mokinių. 1891–1899 m. čia mokėsi Jonas Biliūnas, 1895–1899 m. – Antanas Vienuolis-Žukauskas, 1895–1902 m. – Antanas Purėnas. 1902 m. Liepojos gimnaziją baigė Pelikšas Bugailiškis, 1904 m. –

leivių socialdemokratų būrelis (suorganizavo Jonas Biliūnas).

Nuo 1903 m. Liepojos socialdemokratų spaustuveje buvo spausdinami lietuviški atsišaukimai. Liepojoje gimė lietuvių rašytojas Aleksandras Bauža, kompozitorius Balys Dvarionas.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir vėliau Liepojoje veikė Lietuvių savišalpos draugija, kuri rengdavo lietuviškus vaidinimus.

Nuo 1907 m. Liepojoje veikė lietuviška pradinė mokykla.

1902–1915 m. Liepojoje mokytojavo Vincas Čepinskis.

Liepojos lietuvių teatro saviveikloje dalyvavo A. ir B. Dvarionai, K. Levandauskas, Kajetonas Šklėrius. 1904–1915 m. K. Šklėrius mokytojavo komercinėje mokykloje ir mergaičių progimnazijoje.

1905 m. Adomas Varnas dalyvavo Liepojos gatvėse vykusiuose ginkluotuose darbininkų susirėmimuose su policija.

1916–1918 m. B. Dvarionas Liepojoje vargonininku dirbo ir vadovavo lietuvių jaunimo chorui.

1911–1923 m. Liepojoje veikė Liepojos lietuvių draugija. 1923 m. ji buvo reorganizuota į Liepojos lietuvių kultūros plėtojimo draugiją, kuri 1930 m. įsijungė į Latvijos lietuvių sąjungą.

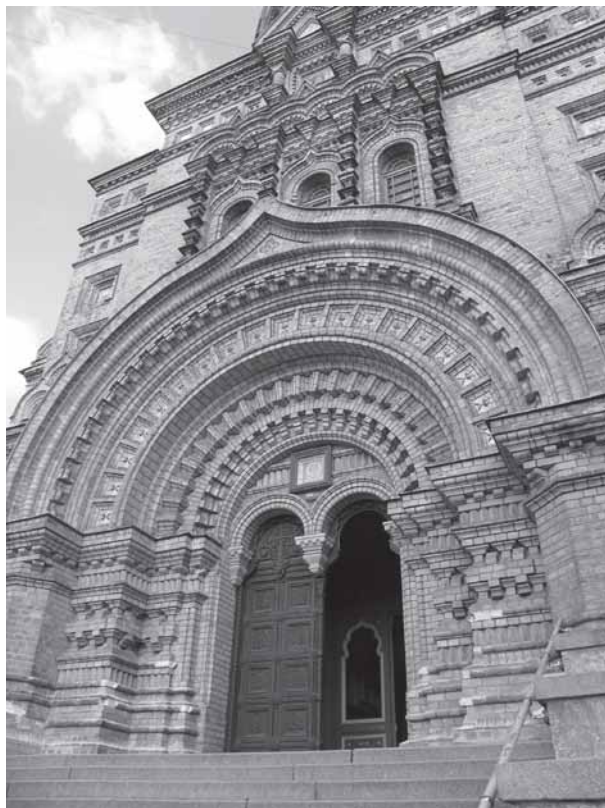

Šv. Nikolajaus cerkvė Karostoje (Liepojos miesto rajonas)

Petras Mažylis, 1907 m. – Leonas Prūseika (tikroji pavardė Albertas Vabalas).

XIX a. pabaigoje Liepojoje gyvenę lenkų ir lietuvių socialdemokratai turėjo savo hektografa, nelegalią literatūros slėptuvę. Miesto socialdemokratų būryje buvo ir J. Ambrazaitis, S. Grinkevičius, V. Mišeika. Jie palaikė ryšį su latvių „Naujosios srovės“ nariais.

1897–1898 m. Liepojos gimnazijoje veikė slaptas lietuvių moks-

Šv. Nikolajaus cerkvės Karostoje fragmentas (Liepojos miesto rajonas)

1924–1940 m. Liepojoje veikė Latvijos lietuvių jaunimo „Šviesos“ draugijos skyrius, 1924–1934 m. – Latvijos lietuvių jaunimo draugijos „Rūta“ skyrius.

1927 m. po Tauragės sukilimo nemažai jo dalyvių pasitraukė į Liepoją. Tada čia savo veiklą išvystė plečkaitininkai.

Po Antrojo pasaulinio karo keletą dešimtmečių lietuvių skaičius Liepojoje didėjo, šiuo metu mažėja.